

Для досягнення обраної мети необхідно виконати такі завдання: 1) визначити поняття, зміст, рівні й напрями запобігання та протидії корупції; 2) здійснити кримінологічний аналіз корупції в Україні; 3) дослідити види корупційних правопорушень, систему корупційних злочинів, схарактеризувати корупційну злочинність; 4) вивчити досвід антикорупційних механізмів у країнах, що є лідерами рейтингу Індексу сприйняття корупції Transparency International; 5) проаналізувати вітчизняне антикорупційне законодавство, сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення на підставі міжнародного досвіду; 6) окреслити основні заходи підвищення ефективності протидії та запобігання корупції, сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо їх удосконалення.

Ліпін Юрій Олександрович, аспірант наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ЗАВОЛОДІННЯМ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Для сучасної економіки України притаманні поширеність зловживань і розкрадань грошей та майна в інтересах кримінально-олігархічних кланів, тіньових монополістів, майже цілковите ігнорування державних і суспільних економічних інтересів.

Значних матеріальних збитків підприємствам усіх галузей економіки й державі загалом завдає заволодіння майном підприємств шляхом зловживання службовим становищем, яке належить до корупційних злочинів. Такий склад злочину передбачено ст. 191 розділу VI «Злочини проти власності» КК України.

У статті 3 Конвенції Ради Європи «Про цивільно-правову відповідальність за корупцію» (1999) визначено, що кожна сторона передбачає у своєму внутрішньому законодавстві для осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, право на

порушення судової справи з метою отримання повної компенсації за завдану шкоду. Така компенсація може охоплювати матеріальні збитки, втрачену вигоду та немайнову шкоду.

Відповідно до ст. 66 Закону України «Про запобігання корупції», збитки, шкода, завдані державі внаслідок учинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила це правопорушення, в установленому законом порядку.

Нині в службовому середовищі найтипівішим предметом розкрадання є грошові кошти в безготівковій формі, що пов'язано з використанням зручних механізмів незаконної легалізації перерахованих сум у готівку. Матеріальними носіями таких грошей є розрахунки в банківських установах. Найчастіше цими коштами на підставі фіктивних угод заволодівають корупціонери керівної ланки підприємств та установ, які мають високу комунікативну функцію, дружні зв'язки в банках, судах, державних органах.

Однією з обставин, яку встановлює слідчий під час розслідування таких кримінальних правопорушень, є розмір завданих цим корупційним злочином матеріальних збитків, тобто кількісна міра спричиненої шкоди.

З трьох форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні призначення судової експертизи розглядають як вирішальну. Відповідно до вимог ст. 242 КПК України, слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо визначення розміру матеріальних збитків.

Відповідно до Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України, затвердженого спільним наказом Головного контрольно-ревізійного управління України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України від 19 червня 2006 року № 346/1025/685/53, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 року за № 1166/13040, матеріальна шкода (збитки) – це втрата активів чи недоотримання належних доходів об'єктом контролю та/або державою, що сталися внаслідок порушення законодавства

об'єктом контролю шляхом дій або бездіяльності його посадових (службових) осіб.

У частині 2 ст. 22 Цивільного кодексу України зазначено, що збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Згідно зі ст. 224 Господарського кодексу України, збитками є витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною.

Водночас кримінальної процесуальної норми щодо визначення збитків унаслідок наявності складу кримінального правопорушення досі немає, що ускладнює розслідування корупційних злочинів, зокрема й заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, передусім якщо предметом посягання є безготівкові гроші підприємств реального сектору економіки.

Відсутність такої норми в кримінальному процесуальному законодавстві надає експертам можливість уникати прямих відповідей на запитання слідчого в постанові про призначення судової економічної експертизи стосовно того, чи підтверджується документально розмір матеріального збитку, завданого підприємству (державі) внаслідок необґрунтованого витрачання коштів, укладання фіктивного договору (угоди) та їх неповернення та в якій сумі.

Для протидії цій категорії злочинів необхідно розробити дієві заходи, зокрема внести зміни до кримінального процесуального законодавства щодо конкретного визначення поняття матеріальних збитків від злочинів і вирішення суто криміналістичних питань розслідування, серед яких – проведення адекватних судових економічних експертиз. Такі заходи забезпечать удосконалення засад антикорупційної політики, важливим елементом якої є ефективна протидія корупційним виявам.

Розроблення окремих положень методики розслідування заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, а саме питань визначення розміру матеріальних збитків, сприятиме також реалізації таких завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, як забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування й судового розгляду.

Назарко Юлія В'ячеславівна, аспірант кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ВИЯВАМ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Охорона здоров'я є складною системою державних і громадських заходів правового, економічного, соціального, наукового, культурного, освітнього, організаційного, технічного, санітарно-гігієнічного та медичного характеру, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я людей, подовження тривалості життя, працездатності, створення сприятливих для здоров'я умов побуту і праці, забезпечення гармонійного фізичного та психічного розвитку дітей і підлітків, запобігання хворобам та їх лікування [1, с. 25].

Ефективність міжнародного та національного права визначається реальними результатами, досягнутими внаслідок застосування його норм. Для забезпечення бажаних результатів держава вживає заходів правового й організаційного змісту. Захист прав людини вже не належать до виключної компетенції держави, тому слід урахувати роль її внутрішньої компетенції, оскільки саме держава створює умови, які не допускають розбіжностей між двома системами права (державною і міжнародною) [2, с. 57].

Нині в Україні нагальною є проблема ліквідації корупційних механізмів, зокрема й у сфері реалізації права на охорону здоров'я. Важливе значення має не лише закріплення певних правових норм, а й їх реалізація та забезпечення. Тому одне з головних завдань українського законодавства полягає у створенні необхідних умов для втілення норм щодо запобігання корупції, зокрема у сфері права людини на охорону здоров'я.